

EL RESCAT DELS PERDEDORS

M. ÀNGELS GARDELLA,
La pluja del sud.

Barcelona, Columna/Edicions de l'Eixample, 1995, 144 pàg.

En una literatura, i en un món, on el requisit indispensable per l'èxit sembla que és fer-se un nom –imposar en el mercat una etiqueta que serveixi de reclam i garantia–, a partir del qual se us acceptarà com a obra mestra tot el que tingueu a bé d'ofèrir, encara hi ha qui es lliura a l'esforç invers: dedicar-se amb paciència i fervor a construir una obra sòlida a partir de la confecció d'un llibre rere un altre, amb més atracció pel risc que per l'acomodació a les fórmules segures. I en cada llibre es nota que la mà que escriu és tan prudent a l'hora d'afegir com amatent a esmenar i a delir. El resultat és tranquil·litzador: els llibres de Gardella –sense fer distinció entre els adreçats a infants o joves, i els diguem-ne d'adults– no es posen de moda, però perduren; no encenen els focs d'encenalls de l'oportunisme literari, però mai no deceben.

Al primer cop d'ull, és un llibre desigual: són set peces d'extensió molt diferent i de subgèneres variats. Al segon cop d'ull, ens apareix no gens desigual la segura veu del narrador, que en cada cas presenta, escruta, analitza els seus personatges fins a exhaurir-ne l'esperit, no gaire pregon d'altra banda; fins a posar al descobert la seva condició de víctimes i la seva incapacitat de modificar gaire el paper que els ha estat assignat. Perquè si alguna cosa tenen en comú els protagonistes d'aquestes narracions és que tots es deixen més aviat portar pels esdeveniments abans que prendre decisions. Tots estan d'oferta, com sent que està la mestressa del relat intítulat «L'híper» quan es deixa abordar per un desconegut en una superfície comercial; tots estan exposats en els prestatges de la vida esperant que algun fet extraordinari s'esdevingui, però no són prou forts per propiciar-lo. Aquest conte, el més curt de tots, només dues planes, pertanyeria, si és que encara està de moda parlar-ne, al que s'ha vingut a anomenar, qui sap per què, narrativa urbana: una dona es passeja entre els prestatges, comenta els productes que troba, qui sap si ha lligat... Enumeracions de la banalitat. Potser, en la seva brevetat, és el més simptomàtic de la visió del món que pateixen els personatges.

És obligat destacar-ne el primer relat, intítulat «L'acte», que és parent de la novel·la curta *Una casa vora l'estació* (Ed. Empúries, 1990) per l'estil irònic però sense malícia amb què ens presenta el petit món d'una petita ciutat provinciana, que en aquell cas es deia Tieres i que en aquest no té nom però tots

sabem que és, també, Figueres. La novel·la en qüestió, per més que pertany a la categoria «narrativa per a joves», a partir del pretext de la inauguració del museu d'un artista nat a la vila i famós arreu del món, crea una intel·ligent recreació de les pretensions, les ridiculeses i les misèries del govern local. Ara, «L'acte» prossegueix, amb altres personatges, la posta en escena, plena de bonhomia però sense estalviar la sorna, de les forces vives de la vila, que en aquest cas s'apleguen, a l'entorn d'algun no gaire alt càrrec, per celebrar el centenari d'una escola: «Rosaris de discursos i personalitats amanién l'escassa amenitat del programa». S'avorrirà el públic, s'avorriran de la seva pròpia superficialitat els qui el presideixen –remarcable l'episodi entre el delegat de Cultura i l'escriptora local, una «falta de tacte per excés»–, però l'acte es farà i la vida, després de tota aquella aparença de solemnitat, continuarà feliçment resignada. «Pere i el llop» està en la mateixa línia, però a més conté tot un melodrama clarament inspirat en un fet divers que va seduir els espectadors de l'Espanya profunda: professor fugit amb alumna menor d'edat. En aquest cas es tracta d'una història d'amor entre el director d'una orquestra local i una jove deixeblla seva que fa fracassar un concert: «En una ciutat petita, els escàndols són grossos, inflats i entenedridors». El lector agrairia, en el futur, noves entregues de tan reeixit retrat d'un poble.

I esmentem només, a tall d'inventari, «Els dos amics», excel·lent crítica d'un sistema de promoció universitària que atén més a la docilitat i al servilisme que no pas als mèrits objectius; «L'ignorant», un conte estrany i enigmàtic, que deixa amb la convicció que és millor no dir gaires coses pretensioses en un vernissatge; «El sota de les faldilles», un entreteniment boccaccià, i finalment, «La pluja del sud», que ocupa una tercera part del llibre i que podria donar lloc a un dilatat serial de TV, amb estampes de la història d'un poble de la costa i de l'aventura colonial a Cuba.

En definitiva, al llarg del ventall de vides que ens presenten aquestes set narracions, des de l'escriptora provinciana amoïnada perquè se li han estripat les mitges i el nen que es veu obligat a aguantar-se el pipí durant «l'acte», fins al qui es veu empès, sense un entusiasme excessiu, a fugar-se amb la seva enamorada durant uns quants dies fins que la prosa de la vida hi posa un esperat punt final, passant per l'universitari que espera l'ocasió pensant-se que la feina ben feta té futur i ha de resignar-se a veure que el seu amic li pren el lloc, tots ells assoleixen una sòlida i fonamentada desconfiança en els episodis que els ha tocat viure. Però serveixen per demostrar-nos l'habilitat de l'autora a construir una diversitat d'escenaris i a fer expressar a cadascun dels personatges la seva fallida, la seva perplexitat i la seva resignació.

Manuel Castaño